

Aiheen "Unescon arvio suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden asteesta" käsittely viittomakielten lautakunnassa 2015–2023

[59. kokous 14.12.2015](#)

10. § UNESCO:n Atlas of the World's Languages in Danger – suomalainen viittomakieli

Suomenruotsalaiselle viittomakielelle on määritetty UNESCO:n maailman uhanalaisten kielten atlaksessa uhanalaisuusaste 2, *extremely endangered language*. Lautakunta pohti, voisiko se itse ryhtyä täyttämään UNESCO:n "kielen uhanalaisuuden asteen kartoituslomaketta" suomalaisen viittomakielen osalta. Sihteerit tiedustelevat Kuurojen Liiton näkemystä siihen, kuinka asiassa voisi edetä.

[60. kokous 31.3.2016](#)

7. § UNESCO:n Atlas of the World's Languages in Danger – suomalainen viittomakieli.

Lautakunta keskusteli siitä, olisiko mielekästä hakea suomalaiselle viittomakielelle UNESCO:n uhanalaisuusluokituksen mukaista luokitusta. Sihteeri on tiedustellut asiaa myös Kuurojen Liitosta, josta vastattiin, että asiaa tulisi jollakin tapaa tiedustella kieliyhteisöltä, ja ensi askeleena asian voisi ottaa esille liiton hallituksessa.

Lautakunta totesi, että uhanalaisuusluokituksen saamisen mahdollisia vaikutuksia tulisi ensin pyrkiä selvittämään ja antaa selvityksen tulokset tiedoksi kieliyhteisölle, kun päätöstä hakemuksen teosta tehdään.

Päätös 2: Päätettiin kutsua Kuurojen Liiton hallituksen puheenjohtaja seuraavaan kokoukseen keskustelemaan asiasta. Sihteerit laativat asiasta tietopaketin, jonka avulla kieliyhteisöllä on mahdollisuus tutustua asiaan ja sanoa kantansa hakemuksen teosta.

[61. kokous 13.6.2016](#)

10. § Muut esille tulevat asiat.

- a) UNESCO:n Atlas of the World's Languages in Danger, uhanalaisuusluokitus suomalaiselle viittomakielelle.

Päätös 3: Päätettiin kutsua Kuurojen Liiton hallituksen puheenjohtaja syksyn ensimmäiseen kokoukseen keskustelemaan asiasta, minkä jälkeen hän voisi ottaa asian esille hallituksen kokouksessa.

[62. kokous 13.12.2016](#)

8. § UNESCO:n Atlas of the World's Languages in Danger – suomalainen viittomakieli

Kuurojen Liiton hallituksen puheenjohtaja Jaana Aaltonen oli päätetty kutsua tulla vierailemaan tässä lautakunnan kokouksessa (ks. kokous 31.3.2016, 7. §). Kokouksen ajankohta ei kuitenkaan sopinut hänelle, ja hän on puolestaan ehdottanut, että lautakunnasta tultaisiin hallituksen kokoukseen esittelemään asiaa. Seuraava kokous pidetään Tampereella 5.3.2017.

Päätös 2.

Päätettiin pyytää Kuurojen Liiton hallitusta käsittelemään UNESCO-asiaa maaliskuun kokouksessaan. Sihteerit laatii esitystekstin ja lyhyen taustoituksen suomeksi ja ruotsiksi. Tämän lisäksi jäsenistä koostettu työryhmä (Juhana, Jarkko, Janne; varalla Elina) laatii viitotun koosteen, jonka hallitus voi katsoa kokouksessaan.

[64. kokous 5.6.2017](#)

6. § Unescon Atlas of the World's Languages in Danger – suomalainen viittomakieli

Lautakunta perehtyi suomalaisen viittomakielen uhanalaisuusteemaan kahden asiantuntijavieraan, Päivi Rainòn ja Markku Jokisen kanssa keskustellen. Päivi Rainò piti informatiivisen alustuksen viittomakielisten kuurojen määrästä Suomessa aina yhteisön syntyajoista tähän päivään saakka. Hän kävi myös huolellisesti läpi sitä, millaisin menetelmin lukumääriä on eri aikoina laskettu tai arvioitu.

Tällä hetkellä emme tiedä tarkkaan Suomen viittomakielisten kokonaismäärää. Tiedämme kuitenkin, että nuorin sukupolvi on selvästi pienempi verrattuna aiempaan. Lisäksi tiedämme, että johtuen muun muassa kuurojen sisäkorvaistuteleikkauksista ja siitä, että suurin osa kuuroista käy koulua lähikouluun integroituna, viittomakielemme eivät enää aiempaan tapaan välity nuorimmalle sukupolvelle. Kaikissa kodoissa puhutun kielen rinnalla ei käytetä viittomakieltä (osassa kuitenkin tukiviittomia), ja koulussa ainoana kielen mallina voi toimia viittomakieltä vieraana kielenään käyttävä tulkki tai ohjaaja.

Nämä seikat huomioiden kaikki läsnäolijat pitivät ilmeisenä, että suomalaisen viittomakielen tilanne on viimeisen 10–15 vuoden aikana muuttunut uhanalaisemmaksi, ja että hakemuksen laatimiselle Unescon uhanalaisten kielten listalle pääsemiseksi on selvät perusteet.

Hakemuksen tekijöinä voi toimia useampi taho joko erikseen tai yhdessä. Juhana Salonen selvittää, osallistuisiko myös Jyväskylän yliopisto hakemuksen tekoon.

Janne Kankkonen kertoi lisätietona, että hän oli tiedustellut itävaltalaiselta kuuroilta ystävältään, kuinka itävaltalaisen viittomakielen pääsy Unescon uhanalaisten kielten listalle on mahdollisesti näkynyt käytännön tasolla kielen tilanteessa. Hänen ystävänsä vastasi, että hänen käsityksensä mukaan listalle pääsy ei ole tähän mennessä vaikuttanut niin positiivisesti kuin negatiivisestikaan, mutta että se synnytti kieliyhteisössä vilkasta keskustelua kielen tilanteesta.

Päätös 1. Päätettiin pitää lautakunnan seuraava kokous Kuurojen Liiton hallituksen kokousta edeltävänä päivänä, jolloin on mahdollista järjestää lautakunnan ja hallituksen yhteinen tapaaminen. Tapaamisessa käydään vielä yhdessä läpi perusteita Unesco-hakemuksen teolle.

[65. kokous 22.9.2017](#)

11. § Unescon Atlas of the World's Languages in Danger – suomalainen viittomakieli.

Lautakunta piti kokouksen loppuosuuden yhdessä Kuurojen Liiton hallituksen ja johtoryhmän kanssa. Aiheena oli suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden aste ja se, ryhdytäänkö suomalaiselle viittomakielelle hakemaan Unescolta uhanalaisuusluokitusta. Tapaaminen järjestettiin, koska lautakunta oli pyytänyt Kuurojen Liiton hallituksen kantaa asiassa etenemiseen. Puheenjohtaja Janne Kankkonen ja sihteeri Leena Savolainen pitivät suomalaisen viittomakielen tilanteesta alustuksen, minkä jälkeen siitä ja hakemuksen teosta käytiin vilkasta keskustelua.

Kuurojen Liiton hallitus käsitteli asiaa kokouksessaan seuraavana päivänä.¹

[66. kokous 3.4.2018](#)

8. § Muut esille tulevat asiat.

¹ Kuurojen Liiton hallitus päätti kokouksessaan 23.9.2017 suosittaa, että suomalaiselle viittomakielelle haetaan Unescon uhanalaisuusluokitusta.

d) Kuurojen Liitto on perustanut työryhmän koordinoimaan hakemuksen tekoa suomalaisen viittomakielen saamiseksi Unescon uhanalaisten kielten listalle. Juhana Salonen ja Leena Savolainen ovat työryhmän jäseniä. Asiaan palataan lautakunnan toukokuun kokouksessa.

[67. kokous 14.5.2018](#)

6. § Suomalainen viittomakieli Unescon uhanalaisten kielten listalle – työn aloittaminen

Kuurojen Liiton perustaman Unesco-työryhmän jäsenistä Kaisa Alanne, Juhana Salonen ja Leena Savolainen ovat pitäneet järjestäytymiskokouksen, jossa on sovittu, että Kuurojen Liiton edunvalvonnan osalta työtä koordinoi Pirkko Selin-Grönlund. Tavoitteena on, että hakemus valmistuu keväällä 2019. Konkreettinen hakemuksen laadintatyö käynnistyy kesälomien jälkeen.

8. § Kolmivuotissuunnitelman läpikäynti ja terveiset seuraavalle kolmivuotiskoikaudelle.

Ehdotettiin, että lautakunnan uusille jäsenille järjestetään perehdytystä ennen lautakunnan ensimmäistä kokousta. Puheenjohtaja ja sihteeri voivat järjestää perehdytyksen.

Todettiin, että tällä kolmivuotiskaudella on ollut melko paljon poissaoloja, ja lisäksi kaksi jäsentä on eronnut lautakunnasta. Tämä resurssivaje on jonkin verran vaikuttanut lautakunnan mahdollisuuksiin käsitellä ja viedä asioita eteenpäin. Esimerkiksi tärkeänä pidettyä teemaa ”kielilyhteisön kielitietoisuuden kasvattaminen” on käsitelty, mutta käytännön toimiin ei lopulta ehditty ryhtyä. Toisaalta saatiin positiivinen lopputulos paljon työtä vaatineelle selvitykselle siitä, ryhdytäänkö Suomessa tekemään hakemusta Unescolle suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden arvioimiseksi. Hakemuksen teko käynnistyy syksyllä 2018. Lautakunnan isommista ponnistuksista voi mainita myös osallistumisen Kotuksen kielilautakuntien järjestämään Kielen ilo -seminaariin. Ja kun lautakunta vuonna 2017 täytti 20 vuotta, Viittomakielinen kirjasto tuotti sitä juhlistamaan ohjelman [Miten viitotaan nektariini?](#)

Terveiset lautakunnan seuraavalle kolmivuotiskaudelle:

- Teeman ”kielilyhteisön kielitietoisuuden kasvattaminen” säilyttäminen työlistalla.
- Osallistuminen hakemuksen laatimiseen Unescolle suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden määrittämiseksi.

Uuden, aktiivisemmän keskustelukulttuurin luominen lautakunnan suljetulle, jäsenten väliselle Facebook-sivulle, ja sitä kautta lautakunnan tavoitteiden edistäminen.

68. kokous 3.10.2018

6. § UNESCO Survey of World Languages -hakemuksen täyttäminen.

Hakemuksen täyttäminen suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden määrittämiseksi on aloitettu. Alunperin määräajaksi asetettiin helmikuu 2019. Yllättäen (11.9.2018) Kuurojen Liitossa saatiin kuitenkin tietää, että Unescossa on juuri käynnistetty kaikkia maailman kieliä koskeva kartoitus, UNESCO Survey of World Languages <http://uis.unesco.org/en/news/unesco-survey-world-languages-launched>, ja että viittomakieltenkin osalta uhanalaisuusluokitusta tulee hakea tuon kartoituksen puitteissa. Viittomakielten osalta vastataan omalla, viittomakielille adaptoidulla lomakkeella. Kuurojen Liiton ollessa yhteydessä Unescoon kävi ilmi, etteivät uuden lomakkeen laatijat olleet olleet lainkaan tietoisia siitä, että UCLan-yliopistossa Isossa-Britanniassa on jo vuodesta 2011 ollut käytössä Unescon kanssa yhteistyössä laadittu, viittomakielille adaptoitu kyselylomake, jonka myötä jo 15 viittomakieltä on saanut uhanalaisuusluokituksen https://www.uclan.ac.uk/research/explore/projects/sign_languages_in_unesco_atlas_of_world_languages_in_danger.php.

UCLan-yliopiston lomakkeeseen verrattuna, nyt vastattavaksi tullut lomake on yksioikoisempi, eikä siinä juurikaan huomioida viittomakielten omaksumiseen ja käyttöön kytkeytyviä erityispiirteitä. Lisäksi joissakin kysymyksissä on ristiriitaisuutta: esimerkiksi ainoassa viittomakielisten määrää koskevassa kysymyksessä pyydetään ainoastaan kuurojen viittomakielisten lukumäärä, eikä viittomakielisten coda-henkilöiden määrää kysyä lainkaan. Jokaista vastausta voi kuitenkin kommentoida, joten kysymysten muotoilun ongelmat voi ainakin tuoda esille.

Käynnissä olevaan maailman kieliä koskevaan kartoitukseen olisi pitänyt vastata jo 5.10.2018 mennessä, mutta Kuurojen Liitto neuvotteli tuohon määräaikaan yhden kuukauden lisääaikaa.

Lautakunnan kokouksessa vieraili Kuurojen Liiton erityisasiantuntija Pirkko Selin-Grönlund. Hän vastaa Kuurojen Liitossa lomakkeen täyttämistä käytännön tasolla, ja hän on nyt muokannut lomakkeen sisällön Google Docs -tiedostoksi, jonka tekstiä myös lautakunnan jäsenet pääsevät kommentoimaan. Lomake on englanninkielinen eikä sitä ole tiukan aikataulun vuoksi mahdollista kääntää suomeksi tai ruotsiksi.

Kokouksessa keskusteltiin keskeisimmistä ja samalla vaikeimmin vastattavissa olevista lomakkeen kohdista. Kaikki esille tulleet näkökohdat kirjattiin muistiin, ja ne otetaan huomioon lomaketta täytettäessä.

[69. kokous 27.11.2018](#)

6. § Unesco Survey of World Languages -raportti.

Lautakunta antoi viimeiset kommenttinsa Unescolle laaditun, viimeistelyä vaille olevan, suomalaista viittomakieltä koskevan raportin sisällöstä. Asiat ovat raporttiin kirjanneet Kuurojen Liiton erityisasiantuntija Pirkko Selin-Grönlund ja viittomakielten lautakunnan sihteeri. Tekstin viimeistelystä vastaa lautakunnan sihteeri.

Päätös 3. Päätettiin luoda lautakunnalle oma WhatsApp-ryhmä jäsenten väliseen nopeaan ajatustenvaihtoon, koska Unesco-prosessin aikana huomattiin, ettei lautakunnan Facebook-ryhmä toimi tässä tarkoituksessa kovinkaan hyvin. Unesco-raportin laatimisen myötä piirtyneeseen kuvaan suomalaisen viittomakielen tilanteesta palataan ensi kevään kokouksissa.

8. § Lautakunnan kolmivuotissuunnitelma.

Päätös 5. Lautakunnan kolmivuotissuunnitelmaan ajanjaksolle 1.6.2018–31.5.2021 valittiin seuraavat pääteemat:

- a) Osallistuminen hakemuksen laatimiseen Unescolle suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden määrittämiseksi.
- b) Kielitietoisuuden edistäminen.
- c) Kuurosokeiden käyttämää viittomakieltä koskevien asioiden käsittely.
- d) Lautakunnan esiintyminen Kuurojen valtakunnallisilla kulttuuripäivillä ja muissa vastaavissa tapahtumissa.
- e) Suomalainen viittomakieli kuurojen maahanmuuttajien kielenä.
- f) Reagoidaan muihin esille nouseviin aiheisiin tarpeen mukaan.

[74. kokous 17.3.2020](#)

7. § Muut esille tulevat asiat.

- f) Unescon arvio suomalaisen viittomakielen uhanalaisuudesta: tietoa prosessin

kulusta.

Kuurojen Liitto ja viittomakielten lautakunta vastasivat Unescon Survey of World Languages -kartoitukseen joulukuussa 2018. Tarkoituksena oli siten saada arvio suomalaisen viittomakielen uhanalaisuudesta. Unescolta sähköpostitse saadun tiedon perusteella Leena Savolainen kertoi asian etenemisaikataulusta seuraavaa:

- Unesco julkistaa kielikartoituksensa tulokset syksyllä 2020.
- Vuoden 2020 loppuun mennessä Unesco julkaisee myös uuden Maailman kielten atlas -verkkoalustan (World Atlas of Languages web platform).
- Unesco on Meksikossa 27.–28.2.2020 pidetyssä tapahtumassa kertonut alustavia tuloksia toteuttamastaan kielikartoituksesta ja samalla tiedottanut, että vuonna 2022 on alkamassa International Decade of Indigenous Languages (kansainvälinen ”alkuperäiskielten” vuosikymmen; [linkki uutiseen](#)).

[79. kokous 5.5.2021](#)

10. § Katsaus menneeseen kolmivuotiskauteen ja evästykset uudelle kaudelle.

Lautakunta on ollut hyvin aktiivinen kolmivuotiskaudellaan 2018–2021. Kauden alussa asetetun viiden pääteeman (kohdat a–e) lisäksi lautakunta on ottanut käsiteltäväkseen kohdassa f mainitut kuusi muuta kokonaisuutta.

- a) Osallistuminen hakemuksen laatimiseen Unescolle suomalaisen viittomakielen uhanalaisuuden määrittämiseksi
 - Unescolle lähetettiin hakemus 22.12.2018. Hakemus kytkeytyi lopulta Unescon Survey of World Languages 2018 -kartoitukseen, jonka tuloksia ei ole vielä julkaistu.

[81. kokous 7.12.2021](#)

8. § Muut esille tulevat asiat.

- d) Unescon arvio suomalaisen viittomakielen uhanalaisuudesta, tilannekatsaus.

Joulukuussa 2018 viittomakielten lautakunta ja Kuurojen Liitto yhteistyössä vastasivat Unescon Survey of World Languages -kartoitukseen. Leena Savolainen kertoi, ettei Unesco ole kuitenkaan tähän mennessä antanut arviota suomalaisen viittomakielen uhanalaisuudesta annettujen vastausten pohjalta. Unesco ei ole myöskään julkaissut kartoituksen tuloksia minkään muunkaan kielen osalta.

[85. kokous 9.12.2022](#)

9. § Ilmoitusasiat.

- a) Leena Savolainen kertoi viittomakielten elvytystyöryhmän (ELVIS) kuulumisia. Kuurojen Liiton työntekijöistä (4) ja hallituksen jäsenistä (4) koostuva ELVIS on tähän mennessä kokoontunut viidesti. Se on koonnut yhteen aineistoja, kartoittanut viittomakielistä kerhotoimintaa, käynyt pitkiä keskusteluja elvytykseen liittyvistä eri aiheista ja laatinut alustavan etenemissuunnitelman.
- b) Kuurojen Liitto ja Finlandssvenska teckenspråkiga rf laativat parhaillaan suomenruotsalaiselle viittomakielelle elvytysohjelmaa yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen kanssa. Finlandssvenska Teckenspråkiga rf ja Kuurojen Liitto ovat yhdessä laatineet ja päivittäneet suomenruotsalaisen viittomakielen kielisuunnitelmaa (språkplan), mutta valtion taholta on viestitty, ettei resursseja itse elvytysohjelman laatimiseen olisi. Marraskuussa 2022 tilanne kuitenkin muuttui.
- c) Unescon uusi World Atlas of Languages -verkkosivusto on yhä vasta tekeillä. Sivustolla tullaan julkaisemaan tietoa mm. maailman uhanalaisista kielistä.
 - [Mainos tekeillä olevasta tietokannasta](#)
 - [UNESCO World Atlas of Languages Summary document](#)
 - [kokoomasivu kieliasioista Unescossa: Multilingualism and language diversity](#)

Unesco on aukaissut myös uudistetut, laajat [verkkosivut](#), joilta on pääsy valtavaan määrään julkaisuja, jotka kytkeytyvät Unescon työhön.

[87. kokous 12.5.2023](#)

7. § Muut asiat

- a) Unescon [Atlas of World Languages](#)

Unescon uusi, maailman eri kielten tilannetta kuvaava tietokanta on aukaistu joulukuussa 2022, mutta se on yhä teknisesti ja sisällöltään keskeneräinen. Suomalainen viittomakieli on saanut elinvoimaisuusluokituksen 3, *kiistatta uhanalainen* (definitely endangered), mutta sama arvio tietokannassa on annettu myös suomenruotsalaiselle viittomakielelle. Vuonna 2013 suomenruotsalaisen viittomakielen on [UCLan-yliopistossa](#) kuitenkin määritetty, Unescon arviointipatteristosta viittomakielille mukautetulla versiolla arvioiden,

olevan *hyvin uhanalainen* (2, severely endangered). Uudessa tietokannassa olevien epäselvyyksien vuoksi suomalaisen viittomakielen saamaa uhanalaisuusarviota ei voida vielä pitää varmana. Leena Savolainen on ollut yhteydessä Unescoon ja myös tietokannan Suomen yhteyshenkilöön Kotuksessa, ja vaikuttaa siltä, että tietokantaa koskevat ongelmat eivät ole kovin nopeasti ratkeamassa.